

Doskonalimy z pasją!

DZIECKO Z DOŚWIADCZENIEM MIGRACJI W SZKOLE

URSZULA SZYMAŃSKA-KUJAWA

NAUCZYCIEL KONSULTANT PCEN O/KROSNO

Akty prawne:

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Paryż, 10 XII 1948) – art. 26,
Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych
(Nowy Jork, 19 XII 1966) – art. 14, *Protokół Dodatkowy do Europejskiej
Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* (Rzym, 4
XI 1950) – art. 2, *Konwencja o Prawach Dziecka* (20 XI 1989) – art. 28 i 29.

art. 70 ust. 1 i 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 roku, który mówi, że każdy ma prawo do nauki, przy czym nauka jest obowiązkowa do 18. roku życia i można ją pobierać bezpłatnie w szkołach publicznych

Za kształcenie uczniów z doświadczeniem migracji są odpowiedzialne jednostki samorządu terytorialnego – gminy i powiaty, które w ramach powierzonych im zadań odpowiadają za organizację kształcenia uczniów niebędących obywatelami polskimi oraz dzieci obywateli polskich powracających do kraju z zagranicy.

- ✓ rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. 2017, poz. 1655, ze zm.);
- ✓ rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017, poz. 1591, ze zm.);
- ✓ ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 2019, poz. 1148, ze zm.).

Warunki przyjmowania do szkół uczniów przybywających z zagranicy zostały określone przez odpowiednio przygotowane przepisy:

- ✓ art. 165 i 166 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. 2020, poz. 910) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. 2020, poz. 1283) – w odniesieniu do przedszkoli oraz szkół działających według nowego ustroju szkolnego;
- ✓ art. 363 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę *Prawo oświatowe* (Dz.U. 2017, poz. 60) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9 września 2016 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. 2016, poz. 1453) wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U. 2017, poz. 1634), (Dz.U. 2019, poz. 666) – w odniesieniu do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, do czasu zakończenia kształcenia w tych szkołach.

Uczniowie z doświadczeniem migracji – zarówno obywatele polscy, jak i cudzoziemcy – są przyjmowani do publicznych szkół **na podstawie zagranicznych dokumentów**, które potwierdzają ich uczęszczanie do szkoły za granicą bądź ukończenie kolejnego etapu kształcenia **bez konieczności dokonywania ich nostryfikacji**.

Osobą, która kwalifikuje ucznia przybywającego z zagranicy do odpowiedniej klasy lub na odpowiedni semestr, jest **dyrektor szkoły publicznej**.

kryteria:

- ✓ wiek ucznia;
- ✓ opinia rodzica albo samego ucznia, jeśli jest on pełnoletni;
- ✓ stopień znajomości języka polskiego

Uczniowie, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, np. A1 lub A2 według *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego*, mają prawo **do bezpłatnej nauki języka polskiego w formie dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego jako obcego**. Dodatkowe zajęcia językowe **organizuje gmina lub powiat** właściwe ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca. **Korzystanie przez uczniów z dodatkowych zajęć języka polskiego nie jest ograniczone czasowo**. Powinni oni opanować język na takim poziomie, który pozwala na aktywne uczestniczenie w zajęciach edukacyjnych – wskazany jest poziom samodzielności językowej B2.

Uczniowie z doświadczeniem migracji w szkole, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, **mają prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły, nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy**.

Uczniowie z doświadczeniem migracji mogą przystąpić do egzaminów zewnętrznych w warunkach i formie dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych. Czynnikiem determinującym jest uzyskanie pozytywnej opinii rady pedagogicznej w tej sprawie. Przez dostosowanie warunków należy rozumieć m.in.: wydłużenie czasu na egzaminie z języka polskiego oraz matematyki, przystąpienie do egzaminu w oddzielnej sali czy zastosowanie szczegółowych zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych z języka polskiego, jeśli zachodzi taka potrzeba. Dostosowanie form dotyczy egzaminu ósmoklasisty i polega na przygotowaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych. Teksty w arkuszu z języka polskiego są dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów poprzez zwiększenie liczby przypisów, które wyjaśniają trudne sformułowania. W tekstach nieliterackich uproszczone zostają struktury składniowe, a wyrazy niezrozumiałe zastępowane są zrozumiałymi synonimami. W arkuszach z matematyki, a od 2022 roku także innych przedmiotów, dostosowywana jest również treść zadań.

Wśród uczniów będących dziećmi obywateli polskich powracających do kraju wyróżniamy dwie grupy.

Do pierwszej z nich, jednorodnej, należy włączyć dzieci urodzone poza krajem.

Drugą grupę stanowią podopieczni urodzeni w Polsce, którzy wyjechali z rodzicami. W tej grupie należy wyodrębnić dodatkowo cztery kategorie dzieci, które:

- ✓ nie rozpoczęły edukacji przedszkolnej w Polsce,
- ✓ ukończyły lub były w trakcie edukacji na poziomie przedszkola,
- ✓ rozpoczęły lub były w trakcie edukacji wczesnoszkolnej,
- ✓ rozpoczęły edukację w czwartej klasie szkoły podstawowej lub były w klasie wyższej.

Planując pracę dydaktyczną z uczniem polskich rodziców powracających z zagranicy, należy dokładnie poznać jego rzeczywiste potrzeby językowe oraz rzetelnie oszacować obszary w obrębie polszczyzny pod względem konkretnych deficytów.

Braki w zakresie dobrej diagnostyki językowej, programów oraz materiałów są dostrzegane i sygnalizowane przez rodziców oraz przez samych uczniów.

ZMIANY 2022

Uczniowie, którzy po 30 września 2022 r. rozpoczną naukę w klasie VIII szkoły podstawowej, **muszą złożyć deklarację o przystąpieniu do egzaminu ósmoklasisty do 15 marca 2023 r. Dyrektor szkoły będzie obowiązany przekazać do dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej do 22 marca 2023 r. wykaz uczniów, którzy złożyli taką deklarację.**

datą graniczną złożenia deklaracji przystąpienia do tego egzaminu maturalnego będzie 15 marca 2023 r. Dyrektor szkoły będzie obowiązany do przekazania do 22 marca 2023 r. wykazu tych uczniów do dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej

Rozporządzenie MEiN 23 VIII 2022

utrzymanie w roku szkolnym 2022/2023 następujących rozwiązań:

- możliwości powoływania do składu zespołu egzaminacyjnego sprawdzającego prace egzaminacyjne obywateli Ukrainy, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty lub egzaminu maturalnego, **osób niebędących egzaminatorami wpisanymi do ewidencji egzaminatorów**, znających język ukraiński. Osoby te będą obowiązane odbyć szkolenie dla egzaminatorów;
- Możliwości **wyłączenia obowiązku klasyfikacji rocznej ucznia będącego obywatelem Ukrainy uczęszczającego do oddziału przygotowawczego**, w przypadku gdy rada pedagogiczna uzna, że nie zna on języka polskiego lub znajomość języka polskiego nie jest wystarczająca do nauki, lub gdy zakres realizowanych w szkole zajęć edukacyjnych uniemożliwia przeprowadzenie klasyfikacji rocznej tego ucznia;
- możliwości **zwiększenia liczebności oddziału przedszkolnego oraz oddziału klas I–III szkoły podstawowej** o dzieci lub uczniów będących obywatelami Ukrainy;

- możliwości funkcjonowania oddziału integracyjnego lub specjalnego w przedszkolu lub w szkole, w tym także na zajęciach świetlicowych oraz w grupie w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym oraz specjalnym ośrodku wychowawczym oraz oddziałach łączonych w szkołach specjalnych ze zwiększoną liczbą dzieci lub uczniów niepełnosprawnych będących obywatelami Ukrainy;
- Zajęcia dodatkowe z języka polskiego mają odbywać się w minimalnym wymiarze 6 godzin tygodniowo i mogą być prowadzone indywidualnie lub w grupach do 15 uczniów.
- możliwości przyjmowania niepełnosprawnych dzieci lub uczniów będących obywatelami Ukrainy do przedszkoli, szkół i placówek specjalnych **na podstawie oświadczenia rodzica** lub osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem lub uczniem **o złożeniu do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej**, w tym publicznej poradni specjalistycznej, **wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego**;
- możliwości modyfikacji programu wychowawczo-profilaktycznego, ze względu na włączenie uczniów będących obywatelami Ukrainy w funkcjonowanie szkoły;

Określono w nim też warunki ukończenia w roku szkolnym 2022/2023 szkoły podstawowej przez uczniów, obywateli Ukrainy. W arkuszu ocen i w świadectwie ukończenia szkoły podstawowej w miejscu przeznaczonym na wpisanie ocen z obowiązkowych zajęć edukacyjnych: muzyka, plastyka, przyroda i technika będzie wstawiana pozioma kreska. W przypadku ucznia, który w roku szkolnym 2021/2022 otrzymał promocję do klasy VIII, w arkuszu ocen oraz na świadectwie ukończenia szkoły podstawowej w miejscu przeznaczonym na wpisanie ocen z obowiązkowych zajęć edukacyjnych: przyroda i technika będzie wstawiana pozioma kreska. W przypadku nieuzyskania świadectwa ukończenia szkoły podstawowej uczeń będzie powtarzał klasę VIII i przystępował ponownie do egzaminu ósmoklasisty.

Dzieci cudzoziemskie bez względu na status uczęszczają do polskich szkół na takich samych zasadach co dzieci polskie.

Przybywanie w ośrodkach dla uchodźców

Dzieci uchodźców nie uczęszczają do klas zgodnie z ich wiekiem

Niechęć rodziców i uczniów

Czas pobytu dzieci uchodźców w szkole podczas procedury uchodźczej to od tygodnia do kilku lat!

Szkoły mogą tworzyć **oddziały przygotowawcze** (15 osób) i zatrudniać asystentów międzykulturowych:

2018 – 371 uczniów

2017 – 150

2016 – 194

Powstały w 133 szkołach w 90 miejscowościach w Polsce

Dzieci z trudnościami adaptacyjnymi, wynikającymi z różnic kulturowych, środowiskowych i nieznanomości języka

GRUPY UCZNIÓW CUDZOZIEMSKICH

- Uchodźcy (Czeczeni, **Ukraińcy**)
- Imigranci (Wietnamczycy, Ukraińcy, Ormianie, Rosjanie)
- Mniejszości narodowe (w większości obywatele polscy)
- **Romowie** (rządowy program)
- Studenci zagraniczni

Na sytuację dzieci reprezentujących odmienną kulturę, uczących się w polskiej szkole, zasadniczy wpływ mają czynniki takie jak:

- poziom znajomości języka polskiego;
- różnice między systemami edukacji w Polsce i kraju pochodzenia dziecka;
- status prawny dziecka i rodzica;
- uwarunkowania psychologiczne i rozwojowe (np. trauma, syndrom stresu pourazowego – PTSD, zaburzenia rozwojowe, językowe, różnice indywidualne – temperament i osobowość ucznia);
- różnice kulturowe (np. wartości – m.in. postrzeganie edukacji w różnych kulturach, znaczenie pojęć – dobry uczeń itp.);
- **proces adaptacji kulturowej (np. szok kulturowy, strategie akulturacji, stosunek społeczeństwa większościowego do mniejszości);**
- kompetencje nauczycieli oraz ich umiejętności w zakresie pracy z klasą wielokulturową;
- kompetencje społeczne i kulturowe rówieśników

**obywatel,
cudzoziemiec,
posiadający
zgode na pobyt,
w trakcie
procedury
nadania statusu
uchodźcy**

Dla dzieci uczenie się w języku innym niż język ojczysty oznacza przede wszystkim:

- niezrozumienie lub słabe rozumienie treści przekazywanych w trakcie lekcji;
- nieznanomość lub niską znajomość kontekstu kulturowego i społecznego różnice wynikające z zakresu znaczeniowego poszczególnych słów, np. greczny, dobry uczeń;
- nieznanomość lub niewystarczającą znajomość wyrażen potocznych czy młodzieżowego slangu;
- nieumiejętność sprawnego wyrażania emocji i potrzeb w języku polskim;
- brak możliwości przekazania swojej wiedzy w szkole, co może być przyczyną frustracji;
- stres, objawy psychosomatyczne

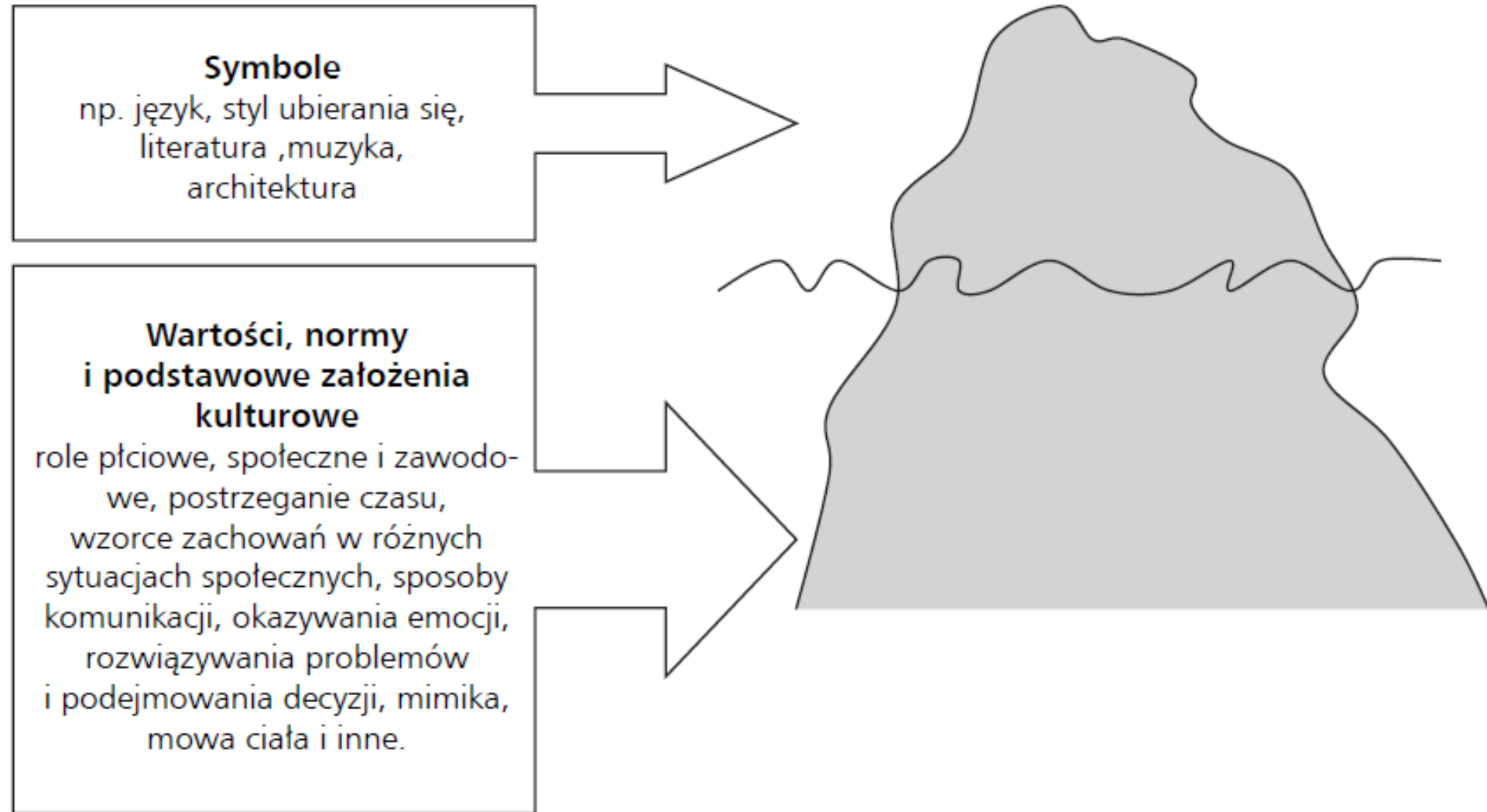

KULTURA ROZUMIANA JAKO:

- **wartości** – mówiące o tym, co jest ważne, do jakich ideałów należy dążyć, jakie są symbole wartości
- **normy** – określające to, co jest normalne lub nienormalne, zdrowe lub chore, piękne lub brzydkie, co to znaczy dobry uczeń, punktualność, pracowitość, system reguł;
- **sposoby zachowań** – wyrażające rytuały i stanowiące scenariusze sytuacji, w których wszyscy uczestnicy rozumieją, co się dzieje, i wiedzą, jak mają się zachować, np. wchodząc do klasy, orientują się, kto jakie ma role – co powinien robić nauczyciel, a co uczniowie itd.;
- **style komunikacji** – informujące, co i jak należy powiedzieć, żeby nasz komunikat został odebrany zgodnie z intencją; reakcje na wypowiedzi i sposoby okazywania emocji;
- **stosunek do innych narodów** – przejawiający się w stereotypach i postawach wobec przedstawicieli innych narodów.

Istnieją istotne różnice międzykulturowe w zakresie stylów nauczania, oczekiwań i codziennych zachowań w szkole

Koncepcja kultury jako góry lodowej (Martinelli i inni, 2000).

MONOCHRONICZNOŚĆ		POLICHRONICZNOŚĆ
poszanowanie czasu, harmonia	Co jest wartością?	dobre relacje
liniowy	Jaki jest czas?	synchroniczny
jedno po drugim	Jak się działa?	wszystko naraz
konkretne działania	Jak się planuje?	ogólne ustalenia
świętość	Rola harmonogramów	zawsze można zmienić

Tabela 1: Najważniejsze różnice między kulturami monochronicznymi i polichronicznymi

Kraje nordyckie,
Germańskie europejskie,
Północnoamerykańskie

Umiarkowanie
monochroniczne to:
Polska, Ukraina, Białoruś,
południowoeuropejskie

Kraje afrykańskie,
Latynoamerykańskie,
Świat arabski,
Azja Południowa
i Południowo-Wschodnia

NISKI KONTEKST		WYSOKI KONTEKST
Bezpośrednia	Jak wygląda komunikacja?	Nie wprost
Skupienie się na zadaniu.	Jak się planuje?	Szeroka perspektywa, ważny kontekst.
Mówi zawsze prawdę.	Jak zachowuje się przyjaciel?	Gotowy nieść pomoc, zamiast „nie” powie „zobaczę, co się da zrobić”.
Uczciwość, szczerść.	Co oznacza otwartość i bezpośredniość?	Niedojrzałość, brak szacunku.

Tabela 2: Najważniejsze różnice między kulturami niskiego i wysokiego kontekstu

Kraje skandynawskie, germańskie europ., Ameryka Północna

Umiarkowany kontekst: romańskie kraje europ., wschodnioeuropejskie, Polska w kierunku niskiego

Kraje afrykańskie, latynoamerykańskie, azjatyckie, świat arabski

MAŁY DYSTANS WŁADZY		DUŻY DYSTANS WŁADZY
Małe (hierarchia jest koniecznością).	Jakie są różnice w statusie społecznym ludzi?	Duże (hierarchia jest odzwierciedleniem naturalnego stanu rzeczy).
Kompetencje, osiągnięcia.	Co decyduje o tym, kto jest wyżej w hierarchii (jest ważniejszy)?	Pochodzenie, wiek, płeć.
Dziecko ma prawo do swojego zdania, jest do tego zachęcane — cel: wsparcie dziecka w usamodzielnianiu się. Gdy dorosłe dzieci dorastają, ich relacja z rodzicami zmienia się na partnerską .	Jak wyglądają relacje rodzic — dziecko?	Podporządkowanie i posłuszeństwo wobec rodziców — cel: nauczenie dziecka posłuszeństwa wobec rodziców. Gdy dzieci dorastają, relacja z rodzicami nie zmienia się (podporządkowani autorytetowi rodziców).
Nauczyciel traktowany jest jak partner, można nie zgadzać się z jego opiniami. Od uczniów oczekuje się własnej inicjatywy.	Jak wyglądają relacje nauczyciel — uczeń?	Nauczyciel traktowany z respektem, nie kwestionuje się jego opinii. Inicjatywa należy tylko do nauczyciela.
Bezpośrednia — łatwy dostęp do osoby będącej wyżej w hierarchii, również z inicjatywy osoby będącej niżej w hierarchii.	Jak wygląda komunikacja między osobami o różnym statusie?	Sformalizowana — często przez pośredników (np. listy, sekretarki), z reguły z inicjatywy osoby będącej wyżej w hierarchii.

Tabela 3: Najważniejsze różnice między kulturami małego i dużego dystansu władzy

USA, Kanada,
Australia,
Nowa
Zelandia,
Dania,
Islandia,
Norwegia

Świat arabski,
kraje Basenu
Morza
Śródziemnego,
latynoamerykańskie,
azjatyckie,
afrykańskie

INDYWIDUALIZM		KOLEKTYWIZM
Niezależną jednostką, ma prawo do życia prywatnego.	Kim jest człowiek?	Częścią grupy, która decyduje również o życiu prywatnym człowieka.
Bezpośredniość, otwartość na współpracę.	Jaki jest stosunek do nieznajomych?	Dystans i nieufność, niechęć do podejmowania współpracy.
Luźne, mają przynieść obu stronom jasno określone korzyści.	Jak wyglądają relacje w pracy?	Bliskie i rodzinne, wskazane są wzajemne rodzinne powiązania między pracownikami.
Umowy pisemne	Co jest najlepszym gwarantem wykonalności zobowiązań?	Bardzo dobre relacje — ustne zobowiązanie.
Nauka „jak zdobywać wiedzę”.	Co jest celem edukacji?	Zdobycie konkretnej wiedzy „jak wykonywać konkretne czynności”.
Niski kontekst	Preferowany sposób komunikacji?	Wysoki kontekst

Tabela 4: Najważniejsze różnice między indywidualistycznymi i kolektywistycznymi

Kraje zamożne i wysoko rozwinięte

Kraje biedne i rozwijające się

MĘSKOŚĆ		KOBIECOŚĆ
inne dla kobiet i mężczyzn	Jakie są role społeczne?	pokrywają się
dobra materialne, rywalizacja, siła, bycie najlepszym	Jakie są cenione wartości?	dobre relacje z ludźmi, równość, skromność, współpraca, opieka nad słabszymi
poprzez konfrontację, często przy użyciu siły	Jak rozwiązuje się konflikty?	poprzez negocjację, dąży się do kompromisu
za wiedzę i umiejętność jej przekazywania	Za co ceni się nauczyciela?	za przyjazne nastawienie do uczniów, umiejętności interpersonalne
ma wybitne wyniki	Jaki jest „dobry” student/uczeń?	przeciętny (nie wyróżnia się), szybko adaptuje się do panujących zasad
osoby silne	Kogo się lubi?	osoby wrażliwe (słabe)

Tabela 5: Najważniejsze różnice między kulturami męskimi i kobiecymi

Kraje latynoamerykańskie,
Japonia, Niemcy, Austria,
Włochy, Szwajcaria,
Czeczenia

Umiarkowane kraje o brytyjskim dziedzictwie

Polska, Szwecja, Norwegia,
Holandia, Dania

Wyobraźmy sobie, jak to jest być młodą uchodźcą w nowej szkole...

Mieszkamy w kraju, w którym od lat toczy się wojna. Wielu członków naszej rodziny i wielu naszych przyjaciół straciło życie lub zaginęło bez wieści. Codziennie boimy się o siebie, swoich rodziców, rodzeństwo.

Nie chodzimy do szkoły, bo nie jest jeszcze odbudowana, brakuje nauczycieli.

Pewnego dnia pakujemy kilka drobiazgów i ruszamy z rodzicami szukać schronienia w innym kraju.

Przyjeżdżamy do Polski, trafiamy do ośrodka dla uchodźców. Procedura oczekiwania na status powinna trwać pół roku, ale mogą to być nawet dwa-trzy lata. To czas zawieszenia, bezczynności i bierności. Mieszkamy w sześć osób w jednym pokoju. Koszmar. Nie wiadomo, czy będziemy mogli zostać, czy odeślą nas do Czeczenii, a może uda się pojechać dalej, do Francji lub Belgii, tam, gdzie jest już część rodziny.

Mamy obowiązek chodzić do szkoły, więc idziemy. Nikt nas nie wita, nikt nas nie oprowadza po szkole, nikt nie mówi w naszym języku. Siedzimy na lekcjach i nic nie rozumiemy. Ale musimy siedzieć cicho, żeby nie złościć nauczyciela. Na przerwach szukamy towarzystwa innych Czeczenów, żeby jakoś się wesprzeć w tej trudnej sytuacji. Dzieci polskie nie chcą z nami siadać, ani rozmawiać, tylko śmieją się z nas i wyzywają. My też nie mamy ochoty się z nimi zadawać. W sumie nie ma po co chodzić do szkoły, chyba, że dla zabicia czasu, bo w ośrodku jest jeszcze gorzej.

A jak to widzi nauczyciel?

Od kilku lat do naszej szkoły chodzą dzieci czeczeńskie. To już nie jest ta sama szkoła. Rodzice polskich uczniów zabierają swoje dzieci, bo boją się Czeczenów. Mamy coraz gorszą średnią, bo Czeczeni zaniżają nasze wyniki w nauce i frekwencję. Często dochodzi do kłótni i bójek.

Wzywamy wtedy rodziców, a rodzice wzywają policję. Na lekcjach musimy dwoić się i troić, żeby zająć się dziećmi polskimi i zrealizować z nimi program oraz uczniami czeczeńskimi — żeby zrobić z nimi cokolwiek. Brakuje nam już pomysłów, bo oni nie znają polskiego i nie mogą normalnie uczestniczyć w lekcjach. Najgorsze jest, że ich rodzice niczym się nie interesują, nie przychodzą na zebrania, nie kontaktują się w sprawie postępów w nauce. Praca stała się teraz bardzo męcząca i wypalająca.

A teraz spójrzmy na tę sytuację z punktu widzenia uczniów polskich.

Od jakiegoś czasu do naszej szkoły chodzą Czeczeni. Przyjechali do nas, bo chcą lepiej żyć, ale przez nich nam jest gorzej. Nasza pani ciągle zajmuje się tylko nimi, musi im wszystko po pięć razy tłumaczyć, bo nic nie rozumieją. Przez nich nie nadążamy z programem i mamy więcej pracy w domu. Ja otrzymuję przez to gorsze oceny, bo jak Pani nie zdąży nam wszystkiego wyjaśnić, to potem już nie umiem tego nadrobić.

Kilkoro naszych kolegów i koleżanek już się przeniosło do innych szkół, gdzie nie ma uchodźców i można się normalnie uczyć. Czeczeni ciągle nas zaczepiają, krzywo na nas patrzą, brzydko się do nas odzywają. Chodzą po szkole w czapkach, spóźniają się na lekcje, nie przynoszą usprawiedliwień i wszystko to uchodzi im płazem, bo nauczyciele nie mają na nich sposobu.

CZĘŚĆ II

NARZĘDZIA DO PRACY Z DZIECKIEM CUDZOZIEMSKIM

Różnorodne, silne uczucia, takie jak:

- intensywny strach,
- przerażenie,
- poczucie bezradności,
- labilność nastroju,
- silne napięcie w ciele,
- nawracające trudne wspomnienia,
- kłopoty ze snem, dręczące sny, bezsenność lub nadmierna senność, problemy z utrzymaniem snu,
- kłopoty z jedzeniem,
- kłopoty w zakresie regulacji potrzeb fizjologicznych,
- druzgocąca tęsknota za utraconym kontaktem z rodziną,
- złość,
- poczucie winy,
- wstyd,
- smutek,
- nadmierna czujność,
- drażliwość,
- trudności z zahamowaniem impulsów,
- negatywne myśli i przekonania na temat samego siebie,
- uczucie nierealności otoczenia.

Dodajmy barierę językową i konieczność adaptacji do nowych warunków

Od czego warto zacząć?

1. Przygotowanie uczniów w klasie na przyjęcie nowego ucznia:

- Rozmowa nt. kraju pochodzenia, kultury, przyczyn pobytu w naszym kraju,
- Rozmowa o emocjach z tym związanych,
- Przygotowanie miejsca, pomocy w postaci materiałów i np. tabliczek z dwujęzycznymi napisami,
- Przełamanie negatywnych postaw w klasie.

2. Spotkanie z uczniem cudzoziemskim i jego rodzicami:

- Rozmowa nt. sytuacji rodziny, rodzeństwa,
- Rozmowa nt. poziomu edukacyjnego ucznia: jego mocnych i słabych stron, talentów i zainteresowań, sposobów uczenia się,
- Przekazanie informacji nt. zasad obowiązujących w szkole (spisane najważniejsze),
- Orowadzenie po szkole.

3. Wprowadzenie ucznia do klasy:

- Przedstawienie wszystkich w klasie z imienia,
- Wskazanie miejsca, zaprezentowanie przygotowanych pomocy (zapytanie o inne),
- Poinformowanie o zasadach pracy na lekcji i podstawowych poleceniach i zapytaniach w j. polskim,
- Zapewnienie o pomocy, przydzielenie ucznia "konsultanta"

4. Przełamanie bariery językowej:

- Komunikacja to nie tylko język, ważne są emocje i mowa ciała, zabawa i rysunki (warto poruszyć temat zainteresowań, zabawy, ulubionych gier)
- Gry i zabawy integrujące i budzące zaufanie,
- Radzenie sobie z niechęcią i oporem przed wejściem w grupę i emocjami.

5. Być przygotowanym na:

- Spodziewamy się „biednego” uchodźca a przychodzi wesołe i rezolutne dziecko,
- Niechęć do przyjmowania pomocy,
- agresja

O czym powinni wiedzieć rodzice?

- ✓ organizacja roku szkolnego, w tym kwestia podręczników;
- ✓ system i kryteria oceniania; formy sprawdzania wiedzy uczniów, tzn. testy, sprawdziany, klasówki, kartkówki; monitorowanie postępów w nauce, w tym jego częstotliwość;
- ✓ zasady promocji do następnej klasy;
- ✓ obsługa dziennika elektronicznego;
- ✓ system egzaminów na wszystkich etapach kształcenia;
- ✓ możliwości dostosowania egzaminów dla uczniów z doświadczeniem migracji;
- ✓ wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

JAK PRACOWAĆ NA LEKCJACH?

- Rozmowa z uczniem i rodzicami o potrzebach z udziałem tłumacza,
- Indywidualizacja pracy z uczniem,
- Używanie prostych i krótkich sformułowań (spisać),
- Dawanie jasnych poleceń (spisać lub/i narysować),
- Udzielanie dodatkowych instrukcji, często zademonstrowanie polecenia i połączenie go z instrukcją, a czasami jego powtórzenie,
- Używanie zawsze tych samych poleceń w powtarzalnych sytuacjach,
- Stworzenie minisłowniczka podstawowych pojęć, którymi będą się posługiwać nauczyciel i uczeń. W tym celu można skorzystać ze słowników, słowników internetowych lub zaprosić do współpracy kogoś, kto zna dany język obcy,
- Przydzielenie „konsultanta”, chętnego ucznia.

Na lekcjach:

- przygotowywać krótkie, jasne i proste streszczenia lektur i innych tekstów, dostosowując je do poziomu znajomości języka polskiego przez ucznia,
- akceptować i chwalić każdą prawidłową odpowiedź ucznia (nawet jednowyrazową, czy nie do końca poprawną gramatycznie),
- w wypowiedziach pisemnych oceniać komunikatywność (dopuszczać występowanie błędów językowych),
- stosować język instrukcji – krótkie, proste, jasne komunikaty oraz krótkie pytania (np. Kiedy i gdzie toczy się akcja utworu? Kto jest bohaterem? Jaki jest bohater?),
- umożliwić korzystanie podczas lekcji ze słownika dwujęzycznego,
- pozwolić uczniowi na zadawanie pytań pomocniczych,
- pamiętać, by nie przywiązywać zbyt wielkiej wagi do poprawności językowej wypowiedzi ucznia – ciągłe poprawianie może stać się przyczyną stresu, a w efekcie spowodować blokadę komunikacyjną między nauczycielem a uczniem,
- wykorzystywać wiedzę i talenty oraz doświadczenie ucznia cudzoziemskiego,
- angażować uczniów w pomoc koleżeńską w klasie, po lekcjach, podczas zajęć świetlicowych – takie praktyki służą też integracji uczniów.

Dostosuj swoje działania

- Parafrazuj – powtórz treść tekstu językiem dziecka (wraz z pomocami wizualnymi).
- Wykorzystuj ilustracje, wykresy, zdjęcia – jeden obraz jest warty tysiąc słów.
- Myśl głośno – mów o tym, jak dochodzisz do rozumienia treści i sensu:
Kiedy zobaczyłam zdjęcie.....pomyślałam sobie, że.....i w taki sposób zrozumiałam związek pomiędzy.....a.....
- Książka/ ilustracja
 - omawiaj ilustrację i tekst
 - wskazuj i nazywaj ważne rzeczowniki i czasowniki,
 - pokazuj szyk wyrazów – wszystko, co jest ważne w tekście.
- Czytanie interaktywne
 - rozmawiaj o tym, co zostało przeczytane.
 - podsumowuj – odnajdź sens w tekście.
- Poszerzaj słownictwo
 - mów o słowach kluczowych w kontekście.
 - definiuj słowa, używając języka dziecka.
 - pokazuj ilustracje lub przedmioty wspomagające rozumienie słów.
 - rysuj.

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Nieznajomość lub niedostateczna znajomość języka	<ul style="list-style-type: none">- Dodatkowe lekcje z osobą przygotowaną do nauczania jęz. polskiego jako języka obcego (glottodydaktyka)- logopeda- nauczyciel wspomagający,- tłumacz- układanie słownika pojęć- audiodeskrypcja lekcji- włączenie grupy rówieśniczej we wspomaganie uczenia j.p. – tutoring rówieśniczy; edukacja nieformalna- „tandem” – wzajemne uczenie się języków- oznaczenie etykietami rzeczy w klasie (włączenie w te działania klasy)- pakiet powitalny (ze słowniczkiem)

Wyzwania:	Dobre praktyki:
<p>Nieznajomość norm kulturowych:</p> <ul style="list-style-type: none">- zwracanie się do nauczycieli- hierarchia wartości- stosunek do cielesności- zwyczaje żywnościowe- zwyczaje higieniczne- wzorce męskości i kobiecości- różna wartość edukacji	<ul style="list-style-type: none">- Lekcje wychowawcze- koła zainteresowań- warsztaty i zajęcia dla dzieci i rodziców, które pozwalają zrozumieć inną kulturę- opisanie systemu funkcjonowania szkoły- spisanie kontraktu z klasą, dzieckiem i rodzicami- szkolenie nauczycieli i nauczycielek
<p>Duże różnice w systemach edukacji</p>	<ul style="list-style-type: none">- Dodatkowe lekcje- koła zainteresowań, pomoc uczniów

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Nieustalony status prawny dziecka i rodziny, brak dokumentów	<ul style="list-style-type: none">- współpraca z Rzecznikiem Praw Obywatelskich- zwiększenie administracji/ prawnik- uproszczenie procedur- większa współpraca ośrodka do spraw cudzoziemców ze szkołą- zaangażowanie organu prowadzącego
Brak pomocy: podręczniki, poradniki	<ul style="list-style-type: none">- Pomoc wydawnictw- programy autorskie- warsztaty/ koordynator- zaangażowanie uczniów- opieka społeczna

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Brak spójnego systemu działań (szkoła- dom- kuratorium- ODN- poradnie- org. pozarządowe- samorządy)	<ul style="list-style-type: none">- koordynacja działań- szkolenia
Brak komunikacji rodzice-szkoła	Spisanie zasad i etapów postępowania
Brak wsparcia psychologicznego dla uczniów i metodycznego dla nauczycieli	<ul style="list-style-type: none">- pomoc psychologa/ pedagoga/ organizacji- warsztaty/ szkolenia/ konferencje dla nauczycieli- działania wychowawcy i całego zespołu nauczycieli na rzecz integracji- asystent kulturowy

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Konflikty, stereotypy, uprzedzenia grup przyjmujących oraz ich rodziców	<ul style="list-style-type: none">- tworzenie atmosfery tolerancji (wspólne ogniska, wycieczki, teatryki)- zajęcia integracyjne (gotowanie, taniec, zabawy integracyjne <ale trzeba uważać np. na zabawy zw. dotykiem>)- edukacja międzykulturowa- mediacje- psychoedukacja klasy i rodziców- edukacja prawna- stosowanie pożądanych wzmocnień za pożądane zachowanie/ wygaszanie agresji- reagowanie na przejawy dyskryminacji i wskazywanie na cechy wspólne i pozytywne aspekty różnic – empatia
Różnice programowe/ poziom wiedzy/ ocena	<ul style="list-style-type: none">- elastyczność w promowaniu i klasyfikowaniu- rok „zerowy”- indywidualizacja nauczania

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Sprawy religii (uczestnictwo w przedmiotach np. WF, jedzenie, plastyka)	<ul style="list-style-type: none">- odpowiednia organizacja przestrzeni szkolnej- oddzielenie religii od państwa- różnorodność potraw, akcentowanie zwyczajów żywieniowych; dostosowanie potraw na stołówce do potrzeb dziecka- wprowadzanie elementów wspólnych świąt- edukacja o religii (religioznawstwo)
Choroba dziecka	Pomoc rówieśnicza w nadrobianiu zaległości
Święta – chrześcijańskie a inne kultury	<ul style="list-style-type: none">- zapoznanie się ze zwyczajami innych kultur- obchodzenie świąt- otwartość na nowe zwyczaje- dni kultur, prezentacja kultury polskiej i innych kultur- organizacja zajęć tak, aby nie kolidowały z ich praktykami

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Kontakt z ojczyzną (duża absencja)	<ul style="list-style-type: none">- umożliwienie nadrobienia zaległości- wykorzystanie nieobecności dziecka do nauczenia się czegoś pod jego nieobecność
Brak kontaktu/integracji z innymi uczniami i otoczeniem, brak motywacji do nauki	<ul style="list-style-type: none">- zajęcia integracyjne (za pomocą różnych metod)- Pakiet powitalny- wspólne projekty (sukces całej grupy zależy od wkładu każdej z osób w niej uczestniczących)- wyznaczenie przewodników wśród dzieci w szkole- praca pedagoga i psychologa- cykliczne i systematyczne działania na rzecz integracji i tolerancji- warsztaty z rodzicami, uczniami i nauczycielami- dni otwarte w szkole- listy między rodzicami a nauczycielami- dzień zawodów z uczestnictwem rodziców- asystent kulturowy w szkole- nawiązanie współpracy z rodzicami- odczucie sukcesu szkolnego- dodatkowe role zgodne z zainteresowaniami

Wyzwania:	Dobre praktyki:
Zawiedzione nadzieje po powrocie do Polski	<ul style="list-style-type: none"> - znalezienie i wzmacnianie mocnych stron dziecka - pomoc w załatwianiu spraw formalnych
Bunt, niezgoda na bycie tutaj, tęsknota	<ul style="list-style-type: none"> - nauka o różnorodności świata – wplatanie w poszczególne przedmioty elementów wiedzy o kulturach świata - zachęta, prezentacja pozytywnych stron polskiej rzeczywistości - wiedza o tęsknocie (o procesie akulturacji)
Wygląd	Dotarcie do źródła → wiedza → wytłumaczenie różnic w wyglądzie; oswojenie inności; nauka tolerancji
Trudna sytuacja materialna	- pomoc w ramach szkoły i wskazanie systemu funkcjonowania pomocy poza szkołą

Dobrostan psychiczny i opanowanie nauczycieli

Zadbaj o siebie. Nie możemy dobrze i skutecznie pomagać, jeżeli nie zadbamy o swój własny stan psychiczny.

Zachowaj spokój

My jako osoby dorosłe, wspieramy dzieci w klasie oraz dzieci, które ewentualnie zaczną uczyć się w naszej szkole.

Nauka to nie wszystko

Rola szkoły nie ogranicza się do przekazywania i weryfikowania wiedzy. Obecnie dla dziecka uchodźcy nauka jest na ostatnim miejscu. Pamiętajmy, że niezależnie od tego, jakie zachowania przejawia dziecko w danym momencie, jest to dziecko w kryzysie – nawet jeżeli nie płacze, nie izoluje się, nie unika kontaktu z rówieśnikami. W tej sytuacji najważniejsze jest zadbanie o nawiązanie relacji z rówieśnikami.

Kluczowe są: wrażliwość, obserwacja, wyczucie.

Rolą nauczyciela nie jest w tej chwili przekazywanie dzieciom wiedzy, ale zapewnienie im bezpieczeństwa i poczucia, że są pełnowartościowymi członkami społeczności, którą właśnie zaczynają współtworzyć.

Dziękuję za uwagę! Było super